

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

18. detsember 2014*

Eelotsusetaotlus — Euroopa Liidu põhiõiguste harta — Artikli 19 lõige 2 — Direktiiv 2004/83/EÜ — Pagulasseisundi või täiendava kaitse seisundi saamise miinimumnõuded — Täiendava kaitse nõuetele vastav isik — Artikli 15 punkt b — Taotleja piinamine või ebainimlik või väärikust alandav kohtlemine või karistamine päritoluriigis — Artikkel 3 — Soodsamad normid — Rasket haigust põdev taotleja — Sobiva ravi puudumine päritoluriigis — Artikkel 28 — Sotsiaalhoolekanne — Artikkel 29 — Arstiabi

Kohtuasjas C-542/13,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Cour constitutionnelle'i (Belgia) 26. septembri 2013. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 17. oktoobril 2013, menetluses

Mohamed M'Bodj

versus

Belgia riik,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president V. Skouris, asepresident K. Lenaerts, kodade presidendid M. Ilešič, L. Bay Larsen (ettekandja), T. von Danwitz, J.-C. Bonichot ja K. Jürimäe, kohtunikud A. Rosas, E. Juhász, A. Arabadžiev, C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, M. Berger ja A. Prechal,

kohtujurist: Y. Bot,

kohtusekretär: ametnik V. Tourrès,

arvestades kirjalikus menetluses ja 24. juuni 2014. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- M. M'Bodj, esindaja: advokaat S. Benkhelifa,
- Belgia valitsus, esindajad: C. Pochet ja T. Materne, keda abistasid advokaadid J.-J. Masquelin, D. Matray, J. Matray, C. Piront ja N. Schynts,
- Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze ja B. Beutler,
- Kreeka valitsus, esindaja: M. Michelogiannaki,
- Prantsusmaa valitsus, esindajad: F.-X. Bréchet ja D. Colas,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

— Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: *barrister* C. Banner,
— Euroopa Komisjon, esindajad: M. Condou-Durande ja R. Troosters,
olles 17. juuli 2014. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/83/EÜ miinimumnõuete kohta, mida kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad täitma, et saada pagulase või muul põhjusel rahvusvahelist kaitset vajava isiku staatus, ja antava kaitse sisu kohta (EÜT L 304, lk 12; ELT eriväljaanne 19/07, lk 96; ning parandused ELT 2005, L 204, lk 24 ja ELT 2011, L 278, lk 13), artikli 2 punkte e ja f, artikleid 15 ja 18, artikli 20 lõiget 3 ning artikleid 28 ja 29.
- 2 Taotlus on esitatud Mauritaania kodaniku M. M'Bodji ja Belgia riigi vahelises kohtuvaidluses selle üle, et Service public fédéral Sécurité sociale (föderaalne sotsiaalkindlustusamet) jättis rahuldamata M. M'Bodji taotluse sissetulekute asendustoetuse ja lõimumistoetuse saamiseks.

Õiguslik raamistik

Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon

- 3 Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „EIÕK”) artiklis 3 „Piinamise keelamine” on ette nähtud:
„Kedagi ei tohi piinata ega ebainimlikult või alandavalt kohelda ega karistada.”

Liidu õigus

- 4 Direktiivi 2004/83 põhjendused 5, 6, 9, 10, 24 ja 26 on sõnastatud järgmiselt:
„(5) Tampere järeldustes nähakse ette ka see, et pagulasseisundit reguleerivaid eeskirju tuleks täiendada täiendava kaitse vorme käsitlevate meetmetega, pakkudes asjakohast staatust igale sellist kaitset vajavale isikule.
(6) Käesoleva direktiivi põhieesmärk on ühelt poolt tagada, et liikmesriigid kohaldavad ühiseid kriteeriume isikute tuvastamiseks, kellel on tõeline vajadus rahvusvahelise kaitse järele, ja teiselt poolt tagada, et neile isikutele on kõigis liikmesriikides kättesaadav hüvitiste minimaalne tase.
[...]
(9) Need kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud, kellel lubatakse jääda liikmesriikide territooriumile põhjustel, mis ei tulene vajadusest rahvusvahelise kaitse järele, vaid kaastundest lähtuvalt või humanitaarsetel kaalutlustel, jäävad väljapoole käesoleva direktiivi reguleerimisala.

(10) Käesolevas direktiivis austatakse põhiõigusi ja järgitakse iseäranis Euroopa Liidu põhiõiguste hartas [edaspidi „harta”] tunnustatud põhimõtteid. Eelkõige püütakse käesoleva direktiiviga tagada varjupaigataotlejate ja nendega kaasas olevate pereliikmete inimväärikuse ja varjupaigaõiguse austamine.

[...]

(24) Samuti tuleks sätestada täiendava kaitse seisundi määratlemise ja sisu miinimumnõuded. Täiendav kaitse peaks täiendama ja lisanduma [Genfis 28. juulil 1951 allkirjastatud pagulasseisundi konventsioonis (Recueil des traités des Nations Unies, 189. kd, lk 150, nr 2545 (1954))] sätestatud pagulaste kaitsele.

[...]

(26) Riskid, millega riigi elanikkond või elanikkonna osa üldiselt kokku puutub, ei tekita tavaliselt iseenesest individuaalset ohtu, mida võiks kvalifitseerida tõsiseks kahjuks.”

5 Direktiivi artikli 2 punktides a, c, e, f ja g on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

a) *rahvusvaheline kaitse* – punktides d ja f määratletud pagulasseisund ja täiendava kaitse seisund;

[...]

c) *pagulane* – kolmanda riigi kodanik, kes põhjendatud kartuse tõttu rassilise, usulise, rahvusl, poliitilistel vaadetel või teatavasse sotsiaalsesse gruppi kuulumisel põhineva tagakiusamise ees viibib väljaspool kodakondsuse riiki ja ei saa või kõnealuse kartuse tõttu ei taha anda ennast nimetatud riigi kaitse alla [...]

[...]

e) *täiendava kaitse nõuetele vastav isik* – kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik, kes ei kvalifitseeru pagulaseks, kuid kellega seoses on ilmnenud põhjendatud alus arvata, et asjaomane isik seisaks oma päritoluriiki või kodakondsuseta isiku puhul varasema alalise elukoha riiki tagasipöördumisel silmitsi reaalse ohuga kannatada tõsist kahju vastavalt artiklile 15 ja [...] kes ei saa või kõnealuse ohu tõttu ei taha anda ennast nimetatud riigi kaitse alla;

f) *täiendava kaitse seisund* – kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku tunnustamine liikmesriigi poolt täiendava kaitse nõuetele vastava isikuna;

g) *rahvusvahelise kaitse taotlus* – kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku taotlus kaitse saamiseks liikmesriigilt, mida võib käsitada pagulasseisundi või täiendava kaitse seisundi taotlemisena, kusjuures ei taotleta sõnaselgelt muud liiki kaitset väljaspool käesoleva direktiivi reguleerimisala, mida saab eraldi taotleda”.

6 Nimetatud direktiivi artiklis 3 on sätestatud:

„Liikmesriigid võivad kehtestada või säilitada soodsamaid norme otsustamiseks, kes vastab pagulase või täiendava kaitse nõuetele, ning määratlemaks rahvusvahelise kaitse sisu, kui need normid on kooskõlas käesoleva direktiiviga.”

7 Sama direktiivi artikkel 6 on sõnastatud järgmiselt:

„Tagakiusajad või tõsise kahju põhjustajad on muu hulgas järgmised:

- a) riik;
- b) riiki või olulist osa riigi territooriumist valitsevad parteid või organisatsioonid;
- c) mitteriiklikud osalised, kui on võimalik tõestada, et punktides a ja b nimetatud osalised, sealhulgas rahvusvahelised organisatsioonid, ei saa või ei taha pakkuda kaitset tagakiusamise või tõsise kahju eest [...]”

8 Direktiivi 2004/83 V peatükis „Alus täiendava kaitse saamiseks” paiknevas artiklis 15 „Tõsine kahju” on sätestatud:

„Tõsine kahju seisneb järgmises:

- a) surmanuhtlus või hukkamine või
- b) taotleja piinamine või ebainimlik või väärikut alandav kohtlemine või karistamine päritoluriigis või
- c) tõsine ja individuaalne oht tsiviilisiku elule või isikupuutumatusetele juhusliku vägivalga tõttu rahvusvahelise või riigisisese relvastatud kokkupõrke puhul.”

9 Selle direktiivi artiklis 18 on ette nähtud:

„Liikmesriigid annavad täiendava kaitse seisundi kolmanda riigi kodanikule või kodakondsuseta isikule, kellel on õigus täiendavale kaitsele kooskõlas II ja V peatükiga.”

10 Sama direktiivi artikli 20 lõikes 3 on täpsustatud:

„Käesoleva peatüki rakendamisel võtavad liikmesriigid arvesse kaitsetute isikute, näiteks alaealiste, saatjata alaealiste, puuetega inimeste, vanurite, rasedate naiste, alaealiste lastega üksikemade ning piinamise, vägistamise või muude psühholoogilise, füüsilise või seksuaalse vägivalga raskete vormide ohvriks langenud isikute konkreetset olukorda.”

11 Sama direktiivi VII peatükis olevad artiklid 28 ja 29 näevad ette sotsiaalabi ja arstiabi andmise pagulasseisundi või täiendava kaitse seisundi saajatele.

Belgia õigus

12 15. detsembri 1980. aasta seaduse välismaalaste riiki sisenemise, riigis viibimise ja sinna elama asumise ning riigist väljasaatmise kohta (edaspidi „15. detsembri 1980. aasta seadus”) põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni artikli 9b lõikes 1 on sätestatud:

„Belgias elav välismaalane, kes tõendab oma isikut vastavalt lõikele 2 ja kellel on haigus, mis kujutab tegelikku ohtu tema elule või kehalisele puutumatusetele või reaalset ohtu saada ebainimlikult või alandavalt koheldud, kui tema päritoluriigis või riigis, kus ta elab, ei leidu sobivat ravi, võib ministrilt või tema volitatud ametnikult taotleda luba Belgia Kuningriigis elamiseks.”

13 15. detsembri 1980. aasta seaduse artikkel 48/4 on sõnastatud järgmiselt:

„§ 1 Täiendava kaitse seisund antakse välismaalasele, kes ei kvalifitseeru pagulaseks ja kelle suhtes ei kohaldata artiklit 9b, ning kellega seoses on ilmnenu põhjendatud alus arvata, et ta seisaks oma päritoluriiki või kodakondsuseta isiku puhul varasema alalise elukoha riiki tagasipöördumisel silmitsi reaalse ohuga kannatada tõsist kahju vastavalt lõikele 2, ning kes ei saa või kõnealuse ohu tõttu ei taha anda ennast nimetatud riigi kaitse alla, tingimusel et tema suhtes ei kohaldata artiklis 55/4 ette nähtud pagulaseks tunnistamata jätmise aluseid.

§ 2. Tõsine kahju on:

- a) surmanuhtlus või hukkamine või
- b) taotleja piinamine või ebainimlik või väärikut alandav kohtlemine või karistamine päritoluriigis või
- c) tõsine ja individuaalne oht tsiviilisiku elule või isikupuutumatusel juhuliku vägivalda tõttu rahvusvahelise või riigisisese relvastatud kokkupõrke puhul.”

14 27. veebruari 1987. aasta puuetega inimeste toetuste seaduse (edaspidi „27. veebruari 1987. aasta seadus”) artiklis 4 on ette nähtud:

„§ 1. Artiklis 1 nimetatud toetusi võib maksta ainult isikule, kelle tegelik elukoht on Belgias ja kes on:

- 1) Belgia Kuningriigi kodanik;
- 2) Euroopa Liidu liikmesriigi kodanik;

[...]

- 5) [...] pagulane;

[...]”

§ 2. Kuningas võib määrusega, mida on arutatud ministrite nõukogus, ja tingimustel, mille ta kindlaks määrab, laiendada käesoleva seaduse kohaldamisala peale lõikes 1 nimetatud kategooriate teistele Belgias elavate isikute kategooriatele.”

[...]”

15 Kuninga 9. veebruari 2009. aasta dekreediga, millega muudetakse kuninga 17. juuli 2006. aasta dekreeti, millega rakendatakse 27. veebruari 1987. aasta puuetega inimeste toetuste seaduse artikli 4 lõiget 2, laiendas kuningas alates 12. detsembrist 2007 seaduse kohaldamisala välismaalastele, kes on kantud rahvastikuregistrisse.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

16 M. M'Bodj saabus Belgiasse 3. jaanuaril 2006. Ta esitas varjupaigataotluse ja seejärel taotluse elamisloa saamiseks tervislikel põhjustel, mis jäeti mõlemad rahuldamata, ja esitas edutult mitu kaebust nende taotluste rahuldamata jätmise otsuste peale.

- 17 27. mail 2008 esitas M. M'Bodj 15. detsembri 1980. aasta seaduse artikli 9b alusel elamisloa taotluse tervislikel põhjustel, viidates tõsistele tagajärgedele, mis kaasnesid talle Belgias osaks saanud rünnakuga. See taotlus tunnistati vastuvõetavaks 19. septembril 2008 ning päädis M. M'Bodj'i kandmisega välismaalaste registrisse.
- 18 Pärast seda, kui M. M'Bodj'ile oli väljastatud tõend töövõime vähenemise ja iseseisva toimetulekuvõime kaotuse kohta, esitas ta 21. aprillil 2009 sissetulekute asendustoetuse ja lõimumistoetuse taotluse.
- 19 Föderaalne sotsiaalkindlustusamet jättis selle taotluse 5. oktoobril 2009 rahuldamata põhjendusel, et M. M'Bodj ei vasta kodakondsuse tingimustele, mis on sätestatud 27. veebruari 1987. aasta seaduse artikli 4 lõikes 1. Lisaks tõdes nimetatud teenistus, et M. M'Bodj on kantud välismaalaste registrisse ning seetõttu ei ole tal õigust Belgiasse elama asuda.
- 20 M. M'Bodj esitas 31. detsembril 2009 selle taotluse rahuldamata jätmise otsuse peale kaebuse Tribunal du travail de Liège'ile (Liège'i töökohus).
- 21 Õiguskaitsevahendi kasutamisest sõltumatult anti M. M'Bodjile 17. mail 2010 tema tervisliku seisundi tõttu luba jääda Belgia territooriumile määramata ajaks.
- 22 Tribunal du travail de Liège tegi 8. novembril 2012 otsuse esitada Cour constitutionnelle'ile eelotsuse küsimus, et teha sisuliselt kindlaks, kas 27. veebruari 1987. aasta seaduse artikkel 4 rikub teatavaid Belgia põhiseaduse sätteid nende koostoides direktiivi 2004/83 artikli 28 lõikega 2, osas, milles see välistab toetuste maksmise puuetega inimestele, kes elavad Belgias 15. detsembri 1980. aasta seaduse artikli 9b alusel ja kellel on sel alusel selles direktiivis ette nähtud rahvusvahelise kaitse seisund, samas kui see võimaldab maksta neid toetusi pagulastele, kellel nimetatud kohtu väitel on sama rahvusvaheline kaitse.
- 23 Eelotsusetaotluses tõdeb Cour constitutionnelle, et kuigi ta on juba teinud otsuse kõnealusesse kahte kategooriasse kuuluvate välismaalaste erineva kohtlemise kohta, ei olnud tal toonase vaidluse lahendamisel tarvis arvestada direktiivi 2004/83.
- 24 Neil asjaoludel otsustas Cour constitutionnelle menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas [direktiivi 2004/83] artikli 2 punkte e ja f ning artikleid 15, 18, 28 ja 29 tuleb tõlgendada nii, et selle direktiivi artiklites 28 ja 29 viidatud sotsiaalabi ja tervishoiuteenuseid võib saada mitte üksnes taotluse korral liikmesriigi sõltumatult ametiasutuselt täiendava kaitse seisundi saanud isik, vaid ka välismaalane, kes on saanud liikmesriigi ametiasutuselt loa elada selle liikmesriigi territooriumil ja kellel on haigus, mis kujutab tegelikku ohtu tema elule või kehalisele puutumatusse või reaalselt ohtu saada ebainimlikult või väärikut alandavalt koheldud, kui tema päritoluriigis või riigis, kus ta elab, ei leidu sobivat ravi?
 2. Kui esimesele eelotsuse küsimusele vastatakse, et seal kirjeldatud kaks isikute kategooriat peavad saama seal viidatud sotsiaalabi ja tervishoiuteenust, siis kas selle sama direktiivi artikli 20 lõiget 3, artikli 28 lõiget 2 ja artikli 29 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriikidele pandud kohustus võtta arvesse haavatavate isikute, näiteks puudega inimeste eriolukorda, näeb ette, et sellele välismaalasele antakse 27. veebruari 1987. aasta [...] seaduses ette nähtud toetusi, võttes arvesse, et puudest lähtuvat sotsiaalabi võib anda vastavalt 8. juuli 1976. aasta seadusele riiklike sotsiaalhoolekandekeskuste kohta?”

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 25 Esimese küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitust selle kohta, kas direktiivi 2004/83 artikliteid 28 ja 29 tuleb koostoimes sama direktiivi artikli 2 punktiga e ning artiklitega 3, 15 ja 18 tõlgendada nii, et liikmesriik on kohustatud võimaldama nendes artiklites ette nähtud sotsiaalabi ja tervishoiuteenuseid kolmandate riikide kodanikele, kellele on antud luba jääda sellesse liikmesriiki niisuguste liikmesriigi õigusaktide alusel, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas, ning mis võimaldavad anda selle liikmesriigi elamisloa välismaalasele, kellel on haigus, mis kujutab tegelikku ohtu tema elule või kehalisele puutumatusse või reaalselt ohtu saada ebainimlikult või alandavalt koheldud, kui tema päritoluriigis või kolmandas riigis, kus ta varem elas, ei leidu sobivat ravi.
- 26 Direktiivi 2004/83 artiklitest 28 ja 29 tuleneb, et need artiklid on kohaldatavad pagulasseisundi või täiendava kaitse seisundi saajatele.
- 27 Samas on selge, et esiteks ei reguleeri põhikohtuasjas käsitletavat õigusaktid niisugustele kolmandate riikide kodanikele elamisloa andmist, kes kardavad tagakiusamist direktiivi 2004/83 artikli 2 punkti c tähenduses, ja teiseks ei ole nende eesmärk anda pagulasseisund kolmandate riikide kodanikele, kellele saab anda elamisloa nende õigusaktide alusel.
- 28 Sellest järeldub, et kolmandate riikide kodanikele, kellele on antud luba elada Belgias põhikohtuasjas käsitletavate õigusaktide alusel, on Belgia Kuningriik selle direktiivi artiklite 28 ja 29 alusel kohustatud võimaldama nendes artiklites nimetatud teenuseid üksnes juhul, kui neile antud elamisloa tuleb käsitada täiendava kaitse seisundi saamisena.
- 29 Nimetatud direktiivi artikli 18 kohaselt annavad liikmesriigid täiendava kaitse seisundi kolmanda riigi kodanikule või kodakondsuseta isikule, kellel on õigus täiendavale kaitsele.
- 30 Sellega seoses tuleb meelde tuletada, et direktiivi 2004/83 artiklis 15 määratletud kolm tõsise kahju liiki kujutavad endast tingimusi, mis peavad olema täidetud, et isikut saaks lugeda täiendava kaitse nõuetele vastavaks, kui selle direktiivi artikli 2 punkti e kohaselt on põhjendatult alust arvata, et taotleja seisaks asjaomasesse riiki tagasipöördumisel silmitsi reaalse ohuga kannatada sellist kahju (kohtuotsused Elgafaji, C-465/07, EU:C:2009:94, punkt 31, ja Diakité, C-285/12, EU:C:2014:39, punkt 18).
- 31 Kolmanda riigi kodaniku terviseseisundi halvenemise oht, mis ei tulene tervishoiuteenuste selle kolmanda riigi kodaniku jaoks tahtlikult kättesaamatuks tegemisest – mille vastu põhikohtuasjas vaidluse all olevad õigusaktid pakuvad kaitset –, ei ole hõlmatud direktiivi artikli 15 punktidega a ja c, kuna mainitud sätetes määratletud kahju seisneb surmanuhtluses või hukkamises või tõsises ja individuaalses ohus tsiviilisiku elule või isikupuutumatusse juhusliku vägivalda tõttu rahvusvahelise või riigisisese relvastatud kokkupõrke puhul.
- 32 Direktiivi 2004/83 artikli 15 punkti b määratluse kohaselt seisneb tõsine kahju kolmanda riigi kodaniku piinamises või ebainimlikult või väarikust alandavalt kohtlemises või karistamises päritoluriigis.
- 33 Sellest sättest tuleneb selgelt, et see on kohaldatav ainult ebainimlikule või väarikust alandavale kohtlemisele, mis saab taotlejale osaks päritoluriigis. Sellest järeldub, et liidu seadusandja nägi ette täiendava kaitse andmise üksnes juhul, kui niisugune kohtlemine toimub taotleja päritoluriigis.

- 34 Direktiivi 2004/83 artikli 15 punkti b tõlgendamisel tuleb lisaks sellele direktiivi eesmärkidele arvestada ka mainitud sätte konteksti puudutavaid asjaolusid (vt selle kohta kohtuotsus *Maatschap L.A. en D.A.B. Langestraat en P. Langestraat-Troost*, C-11/12, EU:C:2012:808, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 35 Nõnda on direktiivi artiklis 6 esitatud loetelu tõsise kahju põhjustajatest, mis kinnitab arusaama, et nimetatud kahju peab olema tekkinud kolmanda osapoole tegevuse tõttu ega saa niisiis tuleneda lihtsalt päritoluriigi tervishoiusüsteemi üldisest puudulikkusest.
- 36 Direktiivi põhjenduses 26 on samuti täpsustatud, et riskid, millega riigi elanikkond või elanikkonna osa üldiselt kokku puutub, ei tekita tavaliselt iseenesest individuaalset ohtu, mida võiks kvalifitseerida tõsiseks kahjuks. Sellest tuleneb, et raskelt haige kolmanda riigi kodaniku tervises seisundi halvenemise oht, mis on tingitud sobiva ravi puudumisest päritoluriigis – juhul, kui tervishoiuteenuseid ei tehta sellele kolmanda riigi kodaniku jaoks tahtlikult kättesaamatuks -, ei ole piisav alus talle täiendava kaitse andmiseks.
- 37 Seda tõlgendust kinnitavad ka direktiivi 2004/83 põhjendused 5, 6, 9 ja 24, millest nähtub, et kuigi selle direktiivi eesmärk on täiendava kaitse abil täiendada 28. juulil 1951 Genfis allakirjastatud pagulasseisundi konventsioonis sätestatud pagulaste kaitset, tuvastades isikud, kellel on tõeline vajadus rahvusvahelise kaitse järele (vt selle kohta kohtuotsus *Diakité*, EU:C:2014:39, punkt 33), ei laiene selle kohaldamisala isikutele, kellel on luba jääda liikmesriiki teistel põhjustel, st vaid kaastundest või heatahtlikkusest lähtuvalt või humanitaarsetel kaalutlustel.
- 38 Kohustus pidada direktiivi 2004/83 artikli 15 punkti b tõlgendamisel silmas harta artikli 19 lõiget 2 (vt selle kohta kohtuotsus *Abed El Karem El Kott jt*, C-364/11, EU:C:2012:826, punkt 43 ja seal viidatud kohtupraktika), mille kohaselt ei tohi kedagi saata tagasi riiki, kus teda tõsiselt ohustab ebainimlik või alandav kohtlemine, ja ka samasisulise EIÕK artikli 3 arvessevõtmine (kohtuotsus *Elgafaji*, EU:C:2009:94, punkt 28), ei sea seda tõlgendust kahtluse alla.
- 39 Sellega seoses tuleb küll märkida, et Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtupraktikast tuleneb, et kuigi põhimõtteliselt ei saa kodakondsuseta isikud, kelle suhtes on tehtud väljasaatmise otsus, tugineda õigusele jääda riiki arstiabi ja sotsiaal- või muude teenuste saamiseks, võib otsus saata rasket kehalist või psüühilist haigust põdev välismaalane tagasi riiki, kus selle haiguse ravimise võimalused jäävad alla nimetatud riigis kättesaadavatele, tekitada väga erandlikel juhtudel, kui humanitaarsed põhjused kaaluvad üle isiku väljasaatmise, küsimuse EIÕK artikli 3 kohaldamisest (vt eelkõige Euroopa Inimõiguste Kohtu 27. mai 2008. aasta otsus kohtuasjas *N. vs. Ühendkuningriik*, punkt 42).
- 40 Samas ei tähenda asjaolu, et väga erandlikel juhtudel ei saa rasket haigust põdevat kolmanda riigi kodanikku vastavalt EIÕK artiklile 3, nii nagu seda artiklit on tõlgendanud Euroopa Inimõiguste Kohus, saata tagasi riiki, kus puuduvad sobivad ravivõimalused, seda, et talle tuleb anda luba elada liikmesriigis direktiivis 2004/83 ette nähtud täiendava kaitse alusel.
- 41 Eelnevat arvestades tuleb direktiivi 2004/83 artikli 15 punkti b tõlgendada nii, et selles määratletud tõsine kahju ei hõlma olukorda, kus raskelt haigele taotlejale kodumaale tagasipöördumise korral osaks saada võib ebainimlik või väarikust alandav kohtlemine, mida on käsitletud põhikohtuasjas vaidluse all olevates õigusaktides, tuleneb sobivate ravivõimaluste puudumisest selles riigis, ilma et tegemist oleks taotleja jaoks tervishoiuteenuste tahtlikult kättesaamatuks tegemisega.
- 42 Küll aga võimaldab selle direktiivi artikkel 3 liikmesriikidel kehtestada või säilitada soodsamaid norme otsustamiseks, millised isikud vastavad täiendava kaitse seisundi andmise nõuetele, tingimusel, et need normid on direktiiviga kooskõlas (vt selle kohta kohtuotsus *B ja D*, C-57/09 ja C-101/09, EU:C:2010:661, punkt 114).

- 43 Samas on direktiivi 2004/83 artikliga 3 antud võimalusega vastuolus see, kui liikmesriik kehtestab või säilitab normid, mis näevad ette selles direktiivis sätestatud täiendava kaitse seisundi andmise rasket haigust põdevale kolmanda riigi kodanikule tema tervises seisundi halvenemise ohu tõttu, mis tuleneb sobivate ravivõimaluste puudumisest tema päritoluriigis, kuna niisugused normid ei ole selle direktiiviga kooskõlas.
- 44 Käesoleva kohtuotsuse punktides 35–37 esitatud kaalutlusi arvestades oleks direktiivi 2004/83 üldise ülesehituse ja eesmärkidega nimelt vastuolus direktiivis ette nähtud seisundite andmine kolmandate riikide kodanikele, kes on olukorras, millel ei ole mingit seost rahvusvahelise kaitse loogikaga.
- 45 Sellest järeldub, et niisuguseid õigusakte, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas, ei saa käsitada direktiivi artikli 3 kohaste soodsamate normidena, mille alusel otsustatakse, millised isikud vastavad täiendava kaitse saamise nõuetele. Kolmandate riikide kodanikud, kellele on antud niisuguste õigusaktide alusel luba riigis elada, ei ole niisiis isikud, kellel oleks täiendava kaitsega antav seisund ja kellele oleks kohaldatavad direktiivi artiklid 28 ja 29.
- 46 Kui liikmesriik annab sellise siseriikliku kaitse põhjustel, mis ei tulene vajadusest rahvusvahelise kaitse järele direktiivi artikli 2 punkti a tähenduses, vaid kaastundest või heatahtlikkusest lähtuvalt või humanitaarsetel kaalutlustel, siis jääb see nähtuvalt direktiivi artiklist 9 väljapoole selle direktiivi reguleerimisala (kohtuotsus B ja D, EU:C:2010:661, punkt 118).
- 47 Kõiki eelnevaid kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 2004/83 artikleid 28 ja 29 tuleb koostoimes sama direktiivi artikli 2 punktiga e ning artiklitega 3, 15 ja 18 tõlgendada nii, et liikmesriik ei ole kohustatud võimaldama nendes artiklites ette nähtud sotsiaalhoolekande- ja tervishoiuteenuseid kolmandate riikide kodanikele, kellele on antud luba jääda sellesse liikmesriiki niisuguste siseriiklike õigusaktide alusel, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas ning mis võimaldavad anda selle liikmesriigi elamisloa välismaalasele, kellel on haigus, mis kujutab tegelikku ohtu tema elule või kehalisele puutumatusse või reaalselt ohtu saada ebainimlikult või alandavalt koheldud, kui tema päritoluriigis või kolmandas riigis, kus ta varem elas, ei leidu sobivat ravi ning kui tegemist ei ole kõnealuse välismaalase jaoks tervishoiuteenuste tahtlikult kättesaamatuks tegemisega selles riigis.

Teine küsimus

- 48 Arvestades esimesele küsimusele antud vastust, ei ole teisele küsimusele vastamine enam vajalik.

Kohtukulud

- 49 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

Nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/83/EÜ miinimumnõuete kohta, mida kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad täitma, et saada pagulase või muul põhjusel rahvusvahelist kaitset vajava isiku staatus, ja antava kaitse sisu kohta artikleid 28 ja 29 tuleb koostoimes sama direktiivi artikli 2 punktiga e ning artiklitega 3, 15 ja 18 tõlgendada nii, et liikmesriik ei ole kohustatud võimaldama nendes artiklites ette nähtud sotsiaalhoolekande- ja tervishoiuteenuseid kolmandate riikide kodanikele, kellele on antud luba jääda sellesse liikmesriiki niisuguste siseriiklike õigusaktide alusel, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas ning mis võimaldavad anda selle liikmesriigi elamisloa välismaalasele, kellel on haigus, mis kujutab

tegelikku ohtu tema elule või kehalisele puutumatusete või reaalset ohtu saada ebainimlikult või alandavalt koheldud, kui tema päritoluriigis või kolmandas riigis, kus ta varem elas, ei leidu sobivat ravi ning kui tegemist ei ole kõnealuse välismaalase jaoks tervishoiuteenuste tahtlikult kättesaamatuks tegemisega selles riigis.

Allkirjad